

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	Φιλοσοφική		
ΤΜΗΜΑ	Ιστορίας και Αρχαιολογίας		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Προπτυχιακό		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	INT806	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Ε΄, Ζ΄
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Ελληνική τέχνη του 19 ^{ου} αιώνα		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	3	
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο (δ).</i>			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>γενικού υποβάθρου, ειδικού υποβάθρου, ειδίκευσης γενικών γνώσεων, ανάπτυξης δεξιοτήτων</i>	Σεμιναριακό μάθημα		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Χωρίς να είναι προαπαιτούμενο, κρίνεται καλό να έχουν παρακολουθήσει οι φοιτητές και οι φοιτήτριες τα μαθήματα Μοντέρνα Τέχνη: Πόλεμος και Επανάσταση (1795-1855) και Μοντερνισμός και Μοντέρνα Ζωή (1855-1905) (INT 822), καθώς και μαθήματα νεότερης ελληνικής ιστορίας του 19 ^{ου} αιώνα.		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνικά		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://ecourse.uoi.gr/course/view.php?id=4100		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.

Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α

- Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με το Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης
- Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και το Παράρτημα Β
- Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων

Το μάθημα σκοπεύει

- να δώσει μία συνολική εικόνα της ελληνικής καλλιτεχνικής δημιουργίας του 19^{ου} αιώνα,
- να συζητήσει/σχολιάσει/μελετήσει την έννοια της περιφέρειας αναφορικά με την ελληνική καλλιτεχνική δημιουργία της περιόδου,
- να διερευνήσει τις ιδιαίτερες ιστορικές συνθήκες που οδήγησαν σε συγκεκριμένες μορφές τέχνης
- να εξετάσει συγκριτικά την εξέλιξη της ελληνικής τέχνης του 19^{ου} αιώνα σε σχέση με την αντίστοιχη καλλιτεχνική δημιουργία των καλλιτεχνικών «κέντρων»,
- να εξετάσει τις διαφορετικές εκφάνσεις της ελληνικής καλλιτεχνικής δημιουργίας συμπεριλαμβάνοντας τόσο τις πλαστικές όσο και τις εφαρμοσμένες τέχνες,
- να καταδείξει τις στενές σχέσεις της καλλιτεχνικής παραγωγής με την ιστορική πραγματικότητα στην ευρεία της έννοια: δηλ. με την πολιτική, αλλά και τους ευρύτερους μετασχηματισμούς που επιβάλλονται.
- να αναδείξει τη σημασία που έχει η δημόσια συζήτηση και η κοινωνική πρόσληψη των έργων τέχνης στη διαμόρφωση των νοημάτων, των ρόλων, των προσδοκιών και των στοχεύσεων που τους επιφυλάσσονται, κατά την κυκλοφορία τους στον κοινωνικό-ιστορικό χώρο.

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα;

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση
δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση
και των απαραίτητων τεχνολογιών
Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις
Λήψη αποφάσεων
Αυτόνομη εργασία
Ομαδική εργασία
Εργασία σε διεθνές περιβάλλον
Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων
Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην
πολυπολιτισμικότητα
Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον
Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής
υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα
φύλου
Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και
επαγωγικής σκέψης

.....

Άλλες...

.....

Να αναδειχθεί ο κεντρικός ρόλος της τέχνης, ως ιστορικής πηγής για αυτήν την περίοδο και παράλληλα να γίνει κατανοητός ως καταλύτης για τις μελλοντικές εξελίξεις.

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα εξετάζει την καλλιτεχνική δημιουργία στη διάρκεια της πρώτης εκατονταετίας από την ίδρυση του νέου ελληνικού κράτους. Με βασικό άξονα τη μελέτη της εξέλιξης των εικαστικών τεχνών, επιχειρείται μια συνολική προσέγγιση της περιόδου, με σκοπό να διερευνηθούν τα αφηγήματα με βάση τα οποία διαμορφώθηκε ο χαρακτήρας της νέας ελληνικής τέχνης. Θα εξεταστούν ζητήματα όπως το δίπολο λαϊκή και λόγια τέχνη, η έννοια της περιφέρειας σε σχέση με τη μελέτη της ελληνικής τέχνης, το ιστορικό, πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο οι καλλιτέχνες κλήθηκαν να δημιουργήσουν τα έργα τους, οι επιδράσεις που δέχθηκαν από τις καλλιτεχνικές μητροπόλεις της δυτικής Ευρώπης, οι θεσμοί, κρατικοί και ιδιωτικοί που δημιουργήθηκαν για να υποστηρίξουν την καλλιτεχνική παραγωγή της περιόδου καθώς η ανταπόκριση των καλλιτεχνών στις εκάστοτε προκλήσεις.

Διάγραμμα μαθήματος

1. Εισαγωγή: περιεχόμενο μαθήματος, στόχοι μαθήματος, βασικές αρχές μελέτης και παρουσίαση θεωριών της νεότερης ελληνικής τέχνης. Ανάθεση εργασίας 1^{ης} βδομάδας.
2. Σύντομη επισκόπηση της ιστορίας της ελληνικής τέχνης ως τα τέλη του 19ου αιώνα. Ανάθεση εργασίας 2^{ης} βδομάδας.
3. Προεπαναστατική ελληνική τέχνη: περιηγητισμός και φιλελληνισμός. «Η Καλοσύνη των Ξένων». Ξένοι καλλιτέχνες στην Ελλάδα (πρώτες μετεπαναστατικές δεκαετίες). Ανάθεση εργασίας 3^{ης} βδομάδας.
4. Πρώτες απόπειρες θεσμικής κατοχύρωσης της καλλιτεχνικής δημιουργίας στο ελληνικό κράτος. Η πρόσληψη της ελληνικής επανάστασης από τη λόγια και τη λαϊκή τέχνη και η καθιέρωσή της στο συλλογικό υποσυνείδητο. Η θεσμική μεταρρύθμιση του 1843. Ανάθεση εργασίας 4^{ης} βδομάδας.
5. Θρησκευτικά θέματα. Ιστορική ζωγραφική. Ανάθεση εργασίας 5^{ης} βδομάδας.
6. Η προσωπογραφία και η κοινωνική λειτουργία της. α' μέρος. Ανάθεση εργασίας 6^{ης} βδομάδας.
7. Η προσωπογραφία και η κοινωνική λειτουργία της. β' μέρος.
8. Παρουσίαση και επεξήγηση των βασικών αρχών της τελικής εργασίας (δομή, βιβλιογραφικές αναφορές, βιβλιογραφία τέλους, βιβλιογραφικές πηγές).
9. Η ελληνική ιδιαιτερότητα: η ηθογραφία και η κοινωνική λειτουργία της. α' μέρος.
10. Η ελληνική ιδιαιτερότητα: η ηθογραφία και η κοινωνική λειτουργία της. β' μέρος.
11. «Ξένοι στον τόπο τους»: τα φιλολογικά θέματα. Η τοπιογραφία ως εθνική έκφραση.
12. Προφορικές παρουσιάσεις τελικών εργασιών. α' μέρος.
13. Προφορικές παρουσιάσεις τελικών εργασιών. β' μέρος.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ <i>Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.</i>	Εβδομαδιαίες διαλέξεις από τη διδάσκουσα, εβδομαδιαίες εργασίες από τους/τις φοιτητές/φοιτήτριες (μελέτη και γραπτή περίληψη άρθρων και κεφαλαίων βιβλίων), επιλογή θέματος τελικής εργασίας, προφορική παρουσίαση τελικής εργασίας, παράδοση τελικής εργασίας στο τέλος του εξαμήνου	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ <i>Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</i>	Χρήση παρουσίασης power point, βίντεο με ντοκουμέντα της εποχής.	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ <i>Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας. Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση</i>	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Διαλέξεις	39 ώρες
	Αυτόνομη μελέτη	86 ώρες

<p>Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ.</p> <p>Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης σύμφωνα με τις αρχές του ECTS</p>	Σύνολο Μαθήματος	125 ώρες
<p>ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης</p> <p>Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμιών, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες</p> <p>Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.</p>	<p>Το μάθημα είναι σεμιναριακό. Απαιτείται η φυσική παρουσία των φοιτητών/φοιτητριών στη διάρκεια των διαλέξεων. Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες θα κληθούν να εκπονήσουν μια σειρά από μικρές εβδομαδιαίες εργασίες, να αναλάβουν την εκπόνηση μιας εργασίας δοκιμίου σε θέματα που θα επιλεγούν σε συνεργασία με τη διδάσκουσα καθώς και την προφορική παρουσίαση της εργασίας τους πριν από την τελική παράδοση. Το σύνολο των εργασιών που θα παραδοθούν θα αποτελέσει το κριτήριο βαθμολόγησης στο τέλος του εξαμήνου. Δεν θα υπάρξουν γραπτές εξετάσεις. Εφόσον οι συνθήκες το επιτρέψουν το μάθημα θα ολοκληρωθεί με εκδρομή στην Αθήνα και επισκέψεις σε πινακοθήκες και μουσεία τέχνης, όπου θα γίνουν ολιγόλεπτες προφορικές παρουσιάσεις από τους/τις συμμετέχουσες/συμμετέχοντες.</p>	

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
<p>Ξενόγλωσση βιβλιογραφία</p> <ul style="list-style-type: none"> - Calotychos, V., <i>Modern Greece: A Cultural Poetics</i>, Oxford, Berg, 2003. - Elkins, J., <i>Is Art History Global?</i> Λονδίνο και Νέα Υόρκη, Taylor and Francis, 2006. - Herzfeld, M., "The Absent Presence: Discourses of Crypto-Colonialism", <i>The South Atlantic Quarterly</i>, vol. 101, no. 4, Fall 2002, pp. 899-926. - Gotsi C.-G., "Towards the Formation of a Professional Identity: women artists in Greece at the beginning of the twentieth century", <i>Women's History Review</i>, vol. 14, num. 2, November 2005, σ. 285-286. - Gourgouris St., <i>Dream Nation, Enlightenment, Colonization and the Institution of Modern Greece</i>, Twenty Fifth Anniversary Edition, Stanford University Press, California, 2021. - Kontogiorgi A. & Karterakis M., "The Double 'Peripheries' of Female Craftmanship in Greece", <i>Revista de História da Arte</i>, 09, <i>Living outside the Canon - Hommage to Foteini Vlachou (1975-2017)</i>, Joana Cunha Leal, Mariana Pinto dos Santos, Begoña

Farré Torras (ed.), Instituto de História da Arte, Faculdade de Ciências Sociais e Humanas – UNL, 2021, 48-60, https://institutodehistoriadaarte.files.wordpress.com/2021/05/rha_w_9.pdf προσπελάστηκε 14/11/2022.

- Nochlin L., "Why Have There Been No Great Women Artists?", *Why Have There Been No Great Women Artists?*, 50th anniversary edition, Thames and Hudson, London, 2021. [Δελμηπανίδου Γεωργία, «Γιατί δεν υπήρξαν σπουδαίες γυναίκες καλλιτέχνιδες», μτφρ.].
- Plantzos, D., «Archaeology and Hellenic identity, 1896-2004: the frustrated vision», Μουσείο Μπενάκη, 11, 2008, <https://doi.org/10.12681/BENAKI.17969>, προσπελάστηκε 15 Νοεμβρίου 2023.
- Tziouvas, D., "Beyond the Acropolis: Rethinking Neohellenism", *Journal of Modern Greek Studies*, no. 19, October 2001, pp. 189-220.
- Tziouvas, D., *Re-imagining the Past: Antiquity and Modern Greek Culture*, Oxford University Press, Oxford, 2014.
- Vlachou, F., "Why Spatial? Time and the Periphery", *Visual Resources*, 32 (2016) 1-2, 9-24.

Ελληνική βιβλιογραφία

- Γιοφύλλης Φ., *Ιστορία της νεοελληνικής τέχνης, 1821-1941, Α' -Β'*, Αθήνα 1962-1963.
- Γκότση Χ.-Γ., «Η πρώτη "καλλιτεχνική έκθεση των κυριών" (Αθήνα, 1891)», *Δίητη*, τχ.7, Σεπτέμβριος 1994, σ. 236-247.
- Δασκαλοθανάσης Ν., *Ο καλλιτέχνης ως ιστορικό υποκείμενο από τον 19ο, στον 21ο, αιώνα*, Άγρα, Αθήνα, 2004.
- Ελληνική τοπιογραφία 19ος-20ός αιώνας, Κατάλογος έκθεσης, ΕΠΜΑΣ, 2.2.- 16.4.1998.
- Καλλιγιάς Μ., *Έλληνες ζωγράφοι στην Εθνική Πινακοθήκη* (Μια επιλογή), Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα – Γιάννινα 1984.
- Κολοκοτρώνης Γ., *Η νεκρή φύση στη νεοελληνική τέχνη από τον 19ο αιώνα ως τις μέρες μας*, Θεσσαλονίκη 1992.
- Κοντογιώργη Α., «Το Θέατρο Σκιών στον χορό: το Καταραμένο Φίδι του Ελληνικού Χοροδράματος και η πρόσληψη του μοντερνισμού στην ελληνική καλλιτεχνική δημιουργία» στο *Ελληνικό Θέατρο Σκιών-Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά*, Μ. Μορφακίδης-Π. Παπαδοπούλου (επιμ.), Κέντρο Βυζαντινών, Ελληνικών και Κυπριακών Σπουδών, σσ. 387-397 (βλ. <http://www.centrodeestudiosbnch.com/gr/pagina/765> & <file:///C:/Users/user/Downloads/KontogiorgiAni.pdf>)
- Κούρια Α., *Το παιδί στη νεοελληνική τέχνη, 1833-1922*, Αθήνα / Γιάννινα 1985.
- Κωτίδης Α., *Ζωγραφική 19ου αιώνα, Ελληνική τέχνη*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1995.
- *Λεξικό Ελλήνων Καλλιτεχνών*, 4 τ., Μέλισσα, Αθήνα 1997. Λυδάκης Σ., Έλληνες ναϊφ ζωγράφοι, Μέλισσα, Αθήνα 2002.
- Λυδάκης Σ., *Η ιστορία της νεοελληνικής γλυπτικής*, Μέλισσα, Αθήνα 2011.
- Λυδάκης Σ., *Η ιστορία της νεοελληνικής ζωγραφικής*, Αθήνα 1976.
- Λυδάκης Σ., *Οι Έλληνες Γλύπτες*, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα 1981.
- *Μακρυγιάννη Απομνημονεύματα*, εισαγωγή-σχόλια Σπ. Ι. Ασδραχά, Αθήνα χ.χ.
- Ματθιόπουλος, Ε. *Η τέχνη πτεροφυεί εν οδύνει*, Ποταμός, Αθήνα, 2005.
- Ματθιόπουλος, Ε.Δ., «Η ιστορία της τέχνης στα όρια του έθνους», στον συλλογικό τόμο: *Η ιστορία της τέχνης στην Ελλάδα*, πρακτικά Α' Συνεδρίου Ιστορίας της Τέχνης,

- Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο, 2000, Ματθιόπουλος Ε. Δ., Χατζηνικολάου Ν. (επιμ.), Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2003, σ. 419-475.
- Μερτύρη Α., *Ο ρομαντισμός και οι διαστάσεις του στην εικαστική πραγματικότητα κατά την διαμόρφωση του νέου Ελληνικού κράτους*, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σπουδών, 1994.
  - Μισιρλή Ν., *Ελληνική ζωγραφική, 18ος-19ος αιώνας*, Εκδόσεις Αδάμ, Αθήνα 1993.
  - Μοσχονάς Σ., Καλλιτεχνικά Σωματεία και Ομάδες Τέχνης στην Ελλάδα. Η σημασία και η προσφορά τους, διδ. διατριβή, <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/25761>, προσπελάστηκε 13/11/2022.
  - Μπαρούτας Κ., *Η εικαστική ζωή και η αισθητική παιδεία στην Αθήνα του 19ου αιώνα*, Αθήνα 1990.
  - Μυκονιάτης Η., *Νεοελληνική Γλυπτική*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1996.
  - Ξύδης Α., *Προτάσεις για την Ιστορία της Νεοελληνικής Τέχνης*, τ. Α'-Β', εκδ. Ολκός, Αθήνα 1976.
  - Πάκα Α., *Γυναικείες μορφές στην ελληνική ζωγραφική στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου: φεμινιστική προσέγγιση*, διδ. διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ). Σχολή Φιλοσοφική. Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, 2012. <https://phdtheses.ekt.gr/eadd/handle/10442/28339>, προσπελάστηκε 14/11/2022.
  - *Παρίσι-Αθήνα 1863-1940*, Κατάλογος έκθεσης, ΕΠΜΑΣ, 20.12.2006-31.3.2007. • Παυλόπουλος Δ., Από τον Ιερό Λόχο στον Κωνσταντίνο ΙΒ'. Νεότερα Αθηναϊκά Γλυπτά, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 2020.
  - Παυλόπουλος Δ., *Χαρακτική, γραφικές τέχνες, Ιστορία, τεχνικές, μέθοδοι*, Διάπτων, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2004.
  - Πολίτης Α., *Ρομαντικά χρόνια Ιδεολογίες και νοοτροπίες στην Ελλάδα του 1830-1880*, Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού – Μνήμων, 2003.
  - Σπητέρης Τ., *3 Αιώνες Νεοελληνικής Τέχνης 1660-1967*, τ. Α'-Γ', εκδ. Πάπυρος, Αθήνα 1979.
  - Στεφανίδης Μ., *Εισαγωγή στην Ελληνική Γλυπτική από την αρχαιότητα ως σήμερα*, εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1984.
  - Στεφανίδης Μ., *Μικρή Πινακοθήκη. Πρόσωπα, κρίσεις και αξίες της νεοελληνικής τέχνης*, εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα 20023.
  - Σχολινάκη-Χελιώτη Χ., *Ελληνίδες ζωγράφοι, 1800-1922*, διδ. διατριβή, Αθήνα 1990.
  - Σώχος Ξ., *Λεύκωμα Τηνίων Καλλιτεχνών*, Αθήναι 1929.
  - *Τέσσερις Αιώνες Ελληνικής Τέχνης*, κατάλογος έκθεσης, γεν. επιμ. Όλγα Μεντζαφού-Πολύζου, Εθνική Πινακοθήκη - Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτσου, γ' έκδοση, 2013.
  - Τσούχλου Δ. – Μπαχαριάν Α., *Η Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών, Χρονικό, 1836-1984*, Αθήνα, 1984.
  - Φιλιππίδης Δ., *Νεοελληνική Αρχιτεκτονική*, Μέλισσα, Αθήνα 1984.
  - Χρήστου Χ., Κουμβακάλη-Αναστασιάδη Μ., *Νεοελληνική Γλυπτική 1800-1940*, εκδ. Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 1982.
  - Χρήστου Χ., *Νεοελληνική χαρακτική, Ελληνική τέχνη*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1994.